

Του Ηρακλή Μήλλα – Τα Νέα (28.4.2018)

Από τα Δύσκολα στα Δυσκολότερα

Η Τουρκία ως γειτονική χώρα υπήρξε δύσκολη. Η όποια «διαφορά μας» με αυτήν τη χώρα αποκτά μια μεγαλύτερη βαρύτητα επειδή υπάρχει το θέμα αριθμών: είναι πολυπληθέστερη. Αν και με χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα σε σχέση με την Ελλάδα, σε απόλυτους αριθμούς μπορεί να διαθέσει μεγαλύτερες δυνάμεις (πολιτικές, ερευνητικές, στρατιωτικές) όποτε χρειαστεί. Το άλλο πλεονέκτημά της – που όμως είναι μειονέκτημα για τους πολίτες της – είναι η ευχέρεια που έχουν οι κρατούντες να παίρνουν γρήγορες και αποφασιστικές αποφάσεις χωρίς να φοβούνται το πολιτικό κόστος, ή αλλιώς, την αντίδραση των ψηφοφόρων. Το κράτος στην Τουρκία είναι «σεβαστό» με την έννοια ότι μπορεί ευκολότερα να νομιμοποιήσει τις αποφάσεις του. Αυτά όλα, συν το ότι έχει μια σημαντική γεωπολιτική θέση και μια κρατική πείρα αιώνων στο διπλωματικό χώρο, σηματοδοτούν ένα ισχυρό μέτωπο. Τώρα προστέθηκε και ο αστάθμητος Ερντογάν με τον «Οθωμανισμό» του.

Η Ελληνική πλευρά θα έπρεπε να είχε αντισταθμίσει τις ανισοροπίες ενεργοποιώντας τα δικά της πλεονεκτήματα. Αν και γενικά κινήθηκε σωστά, συχνά «αργοπόρησε» και άλλοτε υστέρησε και έχασε ευκαιρίες. Το Κυπριακό, πρώτα με το πραξικόπημα του 1974 και μετά με τα διάφορα σχέδια επίλυσης που απορρίφθηκαν από την ελληνοκυπριακή ή από την ελληνική πλευρά (με πιο πρόσφατο παράδειγμα την αποτυχία τον Ιούλιο του 2017 στο Κραν Μοντανά) έγιναν αιτία να αποθαρρύνουν τη διεθνή κοινότητα να συμπαρασταθεί στην Ελλάδα πιο αποφασιστικά. Δεν θα έπρεπε να δοθεί κανένα δικαίωμα στην τουρκική πλευρά να ομιλεί για παραβίαση μειονοτικών δικαιωμάτων στην Θράκη και να αντιμετωπίζει η Ελλάδα τις δικαστικές καταδίκες στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Σε αυτόν το τομέα η ελληνική καθυστέρηση υπήρξε προφανής.

Και για τις μεγάλες «διαφορές» στο Αιγαίο η Ελλάδα δίστασε να πάρει πρωτοβουλίες προκειμένου να επιλυθούν οριστικά (με εξαίρεση την περίοδο 1975-1981, 2002-3 και 2010). Ο πολιτικός λόγος «δεν υπάρχουν αβεβαιότητες ή αμφισβητούμενες θέσεις», όταν η άλλη πλευρά καθημερινά αμφισβητεί, σημαίνει αναβολή παραδοχής ενός προβλήματος. Η Ελλάδα δεν παραδέχεται ότι υπάρχουν «γκρίζες» περιοχές στο Αιγαίο, αλλά αμφισβητήσεις βεβαίως και υπάρχουν – από την άλλη πλευρά. Πώς θα λυθεί το πρόβλημα, αν αποκλείσουμε τη βία ως λύση; Οι πρωτοβουλίες θα πρέπει να παρθούν από την ελληνική πλευρά – π.χ., διεθνές δικαστήριο, διαιτησία, διαπραγματεύσεις – η οποία αισθάνεται πιο ασφαλής. Αυτός ο δρόμος βεβαίως και εμπεριέχει ρίσκα, αλλά ποιος άλλος δρόμος παραμένει εκτός της διαιώνισης της αβεβαιότητας και της έντασης;

Υπάρχουν και άλλες ευθύνες πέραν της πολιτικής. Την Τουρκία ποτέ δεν τη μελετήσαμε. Σχεδόν όλες οι μελέτες σχετικά με τη γειτονική χώρα επικεντρώθηκαν στις σχέσεις των δύο χωρών: στην ιστορία που παρελθόντος και στους νυν κινδύνους. Έτσι την ίδια τη χώρα δεν την μάθαμε. Αυτή η έλλειψη προκάλεσε ορισμένα «λάθη» στην καθημερινότητα των σχέσεων. Νομίζω ότι ένα από τα μεγάλα λάθη ήταν η ρητορεία ότι θα εμποδίσουμε ή θα ενθαρρύνουμε την πορεία της Τουρκίας προς την ΕΕ. Πρώτον επειδή δεν γνωρίζαμε ότι η Τουρκία δεν θα έκανε υποχωρήσεις σε ορισμένα θέματα - βλέπε Κύπρο- για να επιτύχει την ένταξή της, και δεύτερον ο λόγος αυτός θεωρήθηκε προσβλητικός με τη συνεχή χρήση του επειδή υπονοούσε εκβιασμό από μια «μικρή» χώρα.

Στην Ελλάδα οι πολιτικοί και οι φορείς που επηρεάζουν την κοινή γνώμη βασίστηκαν σε πρόχειρες εκτιμήσεις και στερεότυπα. Αν τα πράγματα ήταν αλλιώς θα μπορούσαμε να ήμασταν πιο αποτελεσματικοί στη διαχείριση κρίσεων. Θα ξέραμε τις προκαταλήψεις, τις φοβίες, τις αναφορές, τις αδυναμίες, τις προσδοκίες της άλλης πλευράς. Ξέρουμε μόνο την «επιθετικότητα» της άλλης πλευράς, δυστυχώς ως το εθνικό χαρακτηριστικό ενός λαού!

Στην άλλη πλευρά συμβαίνουν πράγματα που δεν μπορούμε ούτε καν να τα φανταστούμε. Π.χ., πριν από λίγες μέρες σε μια «έγκυρη» τηλεοπτική εκπομπή υποτίθεται σοβαροί αναλυτές συζητούσαν για τις πιθανές αιτίες της «πρόσφατης ελληνικής προκλητικότητας στο Αιγαίο»! Είπαν ότι οι Έλληνες θέλουν να επωφεληθούν από τα προβλήματα που βιώνει η Τουρκία σήμερα και από την κακή της εικόνα που έχει διεθνώς.

Οι πολιτικοί σε όλα τα εθνικά κράτη όπου το μέλλον τους εξαρτάται από τους ψηφοφόρους τους, δίνουν μεγαλύτερη σημασία από ότι θα έπρεπε στην εικόνα τους σε σχέση με τον άλλο – τον εχθρό – αντί να επικεντρώνονται στην ουσία των προβλημάτων. Ορισμένες δικές μας αθώες κατά τα άλλα κινήσεις εκλαμβάνονται – κάποτε κακόβουλα αλλά όχι πάντα – ως προκλήσεις. Π.χ., ο λόγος και ορισμένες συμβολικές κινήσεις του Υπουργού Άμυνας έκαναν κακό επειδή η άλλη πλευρά τις εξέλαβε ως προκλήσεις που θα έπρεπε οπωσδήποτε να απαντηθούν. Έτσι η κλιμάκωση δεν αποφεύχθηκε.

Ελάχιστα μπορούμε να επηρεάσουμε τις εξελίξεις στη γειτονική χώρα. Αλλά εδώ, στη χώρα μας υπάρχουν πολλά που θα μπορούσαν να βελτιωθούν – με κάποιο πολιτικό κόστος προφανώς.

*